

Л. І. Казлоўская,
*кандыдат педагогічных навук, дацэнт,
прафесар кафедры педагогікі сацыяльна-культурнай дзейнасці
ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
культуры і мастацтваў»*

СПЕЦЫФІКА МЕТОДЫКІ ВЫКЛАДАННЯ ВУЧЭБнай ДЫСЦЫПЛІНЫ «САЦЫЯЛЬНА-КУЛЬТУРНАЕ ПРАЕКТАВАННЕ»

Анатацыя. Разглядаецца спецыфіка методыкі выкладання вучэбнай дысцыпліны «Сацыяльна-культурнае праектаванне». Апісваюцца асноўныя палажэнні курса, этапы распрацоўкі, прэзентацыі і экспертызы сацыяльна-культурнага праекта. Праектная дзейнасць прааналізавана як сродак уздзеяння на сацыяльна-культурную рэчаіснасць і забеспячэння асобнага росту студэнтаў – распрацоўшчыкаў праекта. Прыведзены прыклады сацыяльна-культурных праектаў, распрацаваных студэнтамі кафедры педагогікі сацыяльна-культурнай дзейнасці. Важнымі складнікамі методыкі выкладання дысцыпліны з’яўляюцца практыка-арыентаваны падыход і суб’ектная пазіцыя студэнта як распрацоўшчыка сацыяльна-культурнага праекта. У выніку навучання студэнт фарміруецца як самастойная творчая асоба, здольная ствараць вакол сябе інавацыйную крэатыўную прастору.

Ключавыя словы: методыка выкладання, сацыяльна-культурнае праектаванне, праект, этапы распрацоўкі праекта, прэзентацыя праекта, практыка-арыентаваны падыход.

L. Kazlouskaya,
*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Professor of the Department of Pedagogy of Social and Cultural Activities
of the Educational Institution "Belarusian State University of Culture and Arts"*

SPECIFICITY OF THE METHODOLOGY OF TEACHING THE DISCIPLINE "SOCIAL AND CULTURAL DESIGN"

Abstract. The article considers the specifics of the methodology of teaching the academic discipline "Social and cultural design". It describes the main provisions of the course, stages of development, presentation and examination of a socio-cultural project. The author analyzes project activity as a means of influencing the social and cultural reality and ensuring the personal growth of students - project developers. The author gives examples of social and cultural projects developed by students of the Department of Pedagogy of Social and

Cultural Activity. Important components of the methodology of the taught discipline are a practice-oriented approach and the subjective position of the student as a developer of a social and cultural project. As a result of training, the student is formed as an independent creative person, capable of creating an innovative creative space around himself.

Keywords: teaching methods, social and cultural design, project, stages of project development, project presentation, practice-oriented approach.

Адна з актуальных праблем у сферы сацыяльна-культурнай дзейнасці – вывучэнне і ўдасканаленне сацыяльна-культурнага праектавання, вызначэнне яго меж з улікам новых якасцей чалавечых камунікацый [1].

Даследчыкі феномена сацыяльна-культурнага праектавання адзначаюць, што за апошнія 20 гадоў у навуковай літаратуры атрымалі шырокае распаўсюджанне розныя віды праектавання: педагагічнае, сацыяльнае, культурнае і г. д.

Адна з цэнтральных вучэбных дысцыплін кафедры педагогікі сацыяльна-культурнай дзейнасці – сацыяльна-культурнае праектаванне, якое вывучаецца студэнтамі на 3 і 4 курсах. Вучэбная дысцыпліна ўключае тэарэтычную частку, якая змяшчае паняццыйны апарат, функцыі і прынцыпы сацыяльна-культурнага праектавання, віды і асноўныя этапы праектнай дзейнасці, структурныя кампаненты сацыяльна-культурнага праекта, нарматыўную базу, інфармацыйнае і рэсурснае забеспячэнне праектавання ў сацыяльна-культурнай сферы.

Пад сацыяльна-культурным праектаваннем разумеецца спецыфічная тэхналогія, якая ўяўляе сабой канструктыўную, творчую дзейнасць, сутнасць якой заключаецца ў аналізе праблем і выяўленні прычын іх узнікнення, вызначэнні і абгрунтаванні мэт і задач, якія характарызуюць жаданы стан аб'екта (або сферы праектнай дзейнасці), распрацоўцы шляхоў і сродкаў дасягнення пастаўленых мэт [2, с. 14].

Сацыяльна-культурнае праектаванне трэба вызначаць як комплексную сацыяльна-культурную тэхналогію [3]. Стварэнне сацыяльна-культурнага праекта актуалізуе прафесійныя кампетэнцыі, атрыманыя студэнтамі ў рамках вывучэння такіх дысцыплін, як «Сцэнарнае майстэрства», «Тэхналогія гульнівай дзейнасці», «Тэхналогія інфармацыйна-дыскусійнай дзейнасці», «Сацыяльна-культурная рэабілітацыя», «Тэхналогія святочнай дзейнасці», «Тэхналогія рэкрэацыйна-аздраўленчай

дзеінасці» і г. д., а таксама методыкі правядзення педагагічнага даследавання. У сувязі з гэтым сацыяльна-культурнае праектаванне з'яўляецца адной з завяршальных тэхналогій у цыкле вучэбных дысцыплін кафедры. Асобныя аспекты сацыяльна-культурнага праектавання прадугледжваюць таксама абавязковае вывучэнне такой дысцыпліны, як «Фінансаванне сацыяльна-культурнай сферы, яе прадзюсаванне», якая забяспечваецца кафедрай менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці. Прадзюсаванне разглядаецца як праца, звязаная з арганізацыяй працэсаў сацыяльна-культурнай дзейнасці і камунікацый. Прадзюсар адказвае за ўсе этапы стварэння праекта – ад ідэі да фінальнай прэзентацыі, у яго абавязкі ўваходзіць як крэатыўны складнік, так і пошук неабходных рэсурсаў, прыцягненне інвестыцый, выканаўцаў і г. д.

Варта адзначыць, што істотны ўплыў на методыку выкладання вучэбнай дысцыпліны аказвае тое, што праект па сутнасці накіраваны на дасягненне канкрэтных мэт, мае абмежаваную працягласць з пачаткам і канцом і ў пэўнай ступені непаўторны і ўнікальны. Такім чынам, методыка выкладання ўвесь час знаходзіцца ў стадыі развіцця, пошуку новых крэатыўных падыходаў да вырашэння спецыфічных для кожнага праекта задач.

Важнай асаблівасцю методыкі выкладання названай вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца тое, што студэнты на аснове вывучаных метадаў даследавання самастойна выяўляюць праблему ў сацыяльна-культурнай сферы, вызначаюць мэту і задачы актуальнага ў дадзены момант сацыяльна-культурнага праекта, распрацоўваюць дарожную карту яго рэалізацыі. Яна ўключае змест кожнага блока праекта з улікам мэтавай аўдыторыі, формы і метады работы, пашпартызацыю аб'екта, для якога распрацоўваецца праект, а таксама рэсурсную базу – гэта значыць кадравы і матэрыяльна-тэхнічны забеспячэнне, фінансавы забеспячэнне праекта, узаемадзеянне з партнёрамі для рэалізацыі задач, пастаўленых у праекце. У ходзе праектавання вызначаюцца патэнцыйныя рызыкі, якія могуць паўплываць на якасць рэалізацыі сацыяльна-культурнага праекта. Методыка стварэння сацыяльна-культурнага праекта мяркуе наступнае прасоўванне гатовага прадукту сродкамі рэкламы.

Прэзентацыя праекта ўключае 2 варыянты правядзення: ва ўмовах аўдыторыі перад студэнтамі і выкладчыкамі кафедры

і на базе ўстановы, для якой ствараецца сацыяльна-культурны праект. Ацэнка сацыяльна-культурнага праекта, распрацаванага студэнтамі, праводзіцца спецыялістамі-практыкамі ў сферы сацыяльна-культурнай дзейнасці (супрацоўнікамі ўстаноў культуры, цэнтраў дадатковай адукацыі, рэабілітацыйных цэнтраў і г. д.), а таксама выкладчыкамі кафедры. Прэзентацыю праекта праводзіць мадэратар з ліку студэнтаў, а таксама выканаўцы кожнага асобнага блока праекта. У працэсе прэзентацыі акцэнт робіцца на навізну, гэта значыць арыгінальнасць прымененай metodyкі, змест распрацаванага блока, умелае выкарыстанне сродкаў выразнасці, музычнага і відэасуправаджэння, элементаў тэатралізацыі.

Абавязковым этапам metodyкі выкладання сацыяльна-культурнага праектавання з'яўляецца літаратурны запіс праекта, які ў далейшым папаўняе спецыяльна створаны на кафедры педагогікі сацыяльна-культурнай дзейнасці фонд сацыяльна-культурных праектаў. Рэсурсы фонду даступны для выкарыстання выкладчыкамі, студэнтамі, а таксама практыкамі сацыяльна-культурнай дзейнасці.

Для стварэння праекта павінны існаваць як мінімум наступныя зацікаўленыя бакі: аўтары ідэі праекта, калектыў студэнтаў і заказчык. У якасці заказчыка сацыяльна-культурнага праекта, як правіла, выступае кафедра педагогікі сацыяльна-культурнай дзейнасці. Выкладчыкамі кафедры сумесна са студэнтамі (аўтарамі праекта) вызначаюцца мэты, патрабаванні да вынікаў і зместу праекта. Часта ў якасці заказчыка выступаюць і канкрэтныя ўстановы: цэнтры дадатковай адукацыі, рэабілітацыйныя цэнтры, клубныя ўстановы, гімназіі, школы, каледжы і г. д. У такіх выпадках студэнты на ўсіх этапах рэалізацыі праекта ўзаемадзейнічаюць з прадстаўнікамі ўстановы-заказчыка і партнёрамі па рэалізацыі праекта, выконваючы такім чынам функцыі праектнага менеджменту.

Прырода праекта як працэсу, накіраванага на дасягненне канкрэтных мэт, дае магчымасць улічваць актуальныя напрамкі сацыяльнай і культурнай палітыкі дзяржавы. Для эфектыўнага дасягнення стратэгічных мэт дзяржаўнай палітыкі магчыма фарміраванне партфеля праектаў, г. зн. груп праектаў, якія аб'яднаны адзінай тэматычнай накіраванасцю. Яна можа вызначацца знамянальнымі датамі ў жыцці краіны, рэгіёна,

канкрэтнай установы, сямейнымі традыцыямі, працоўнымі дасягненнямі, выхаваўчымі мэтамі і г. д. Стварэнне сацыяльна-культурнага праекта мяркуе вызначанае культурнае пераўтварэнне – паяўленне новых культурных прадуктаў. У якасці прыкладу актуальных сацыяльна-культурных праектаў можна прывесці праект «Залатое калыца Пухаўшчыны», рэалізаваны ў 2022 г., які быў аб’яўлены годам малой радзімы. У змесце праекта раскрыты тэмы працоўнай славы, культурнага вольнага часу, гістарычных помнікаў, выдатных людзей Пухаўшчыны.

Студэнтамі выкананы сацыяльны запыт Бабруйскага дзяржаўнага механіка-тэхналагічнага каледжа – праект «Рэспубліка Падлетак», у якім для навучэнцаў каледжа распрацаваны наступныя лакацыі: спартыўна-аздараўленчая, турыстычная, валанцёрская, культурна-адпачынкавая і г. д.

У фондзе кафедры змяшчаецца шэраг праектаў, накіраваных на фарміраванне сямейнай культуры моладзі, у аснову якіх пакладзены сямейныя традыцыі, каштоўнасці, сямейны вольны час, кансультацыі для бацькоў, гульнявыя тэхналогіі для ўстаўлення цеснай сувязі паміж бацькамі і дзецьмі.

Аснову тэматычнай групы складаюць таксама сацыяльна-культурныя праекты ваенна-патрыятычнага напрамку: «Подзвіг народа перажыве стагоддзі», «9 Мая» і інш. Былі распрацаваны таксама сацыяльна-культурныя праекты для арганізацыі культурнага вольнага часу дзяцей-інвалідаў – «Падамо адзін аднаму рукі», «Ружовыя сны» і інш. Для санаторыя «Баравое» створаны і рэалізаваны сацыяльна-культурны праект «Адпачываючы – спазнаём». Мэтавай аўдыторыяй праекта з’яўляюцца адпачывальнікі санаторыя, у тым ліку госці з краін блізкага замежжа. Змястоўны бок праекта склалі народныя святы, такія як «Купалле», «Каляды», «Гуканне вясны», у якіх адпачывальнікі змаглі актыўна паўдзельнічаць і такім чынам пазнаёміцца з беларускімі народнымі традыцыямі.

Па сацыяльным запыце выкананы сацыяльна-культурны праект для ДУА «Гімназія №19 г. Мінска» пад назвай «Вялікая перамена» па арганізацыі 6 школьнага дня. Такім чынам, прыведзеныя прыклады праектаў, распрацаваныя студэнтамі кафедры педагогікі сацыяльна-культурнай дзейнасці, у поўнай меры рэалізуюць функцыі праектавання, сярод якіх даследчая, аналітычная, прагнастычная, пераўтваральная, нарміруючая,

выхаваўчая, культуратворчая і інш. Прыведзеныя прыклады таксама адлюстроўваюць адметную для праектнай дзейнасці ўласцівасць канструктыўнасці, гэта значыць накіраванасці на атрыманне цалкам вызначанага практычна значнага выніку на аснове выяўленага мэтапакладання.

Педагагічны працэс сацыяльна-культурнага праектавання прадугледжвае асобы характар узаемадзеяння выкладчыка і студэнта, які заключаецца ў актыўным творчым узаемадзеянні на ўсіх этапах стварэння сацыяльна-культурнага праекта. Практыка-арыентаваны характар праектнай дзейнасці стварае ўмовы для праяўлення студэнтамі ініцыятывы, крэатыўнасці, арганізатарскіх здольнасцей, уменняў узаемадзеяння з партнёрамі і камандай стваральнікаў праекта. З'яўляючыся актыўным удзельнікам распрацоўкі праекта, студэнты сумяшчаюць у сабе ролі як аб'екта, так і суб'екта навучальнага працэсу і будучай прафесійнай дзейнасці. Такім чынам, уключэнне ў праектную дзейнасць мяняе пазіцыю чалавека любога ўзросту, ператвараючы яе ў суб'ектную форму ўдзелу ў пераўтварэнні навакольнага свету. Водгукі выпускнікоў – дзеючых практыкаў сацыяльна-культурнай дзейнасці – сведчаць аб стварэнні і ўкараненні ў практычную дзейнасць клубных устаноў сацыяльна-культурных праектаў, створаных у рамках асваення вучэбнай дысцыпліны «Сацыяльна-культурнае праектаванне».

1. Козловская, Л. И. Досуговая программа в системе социокультурной деятельности / Л. И. Козловская // Социальная работа. – 2002. – № 3. – С. 15–18.

2. Марков, А. П. Основы социокультурного проектирования : учеб. пособие / А. П. Марков, Г. М. Бирженюк. – Санкт-Петербург : Санкт-Петербургский гуманитарный университет профсоюзов, 1997. – 260 с.

3. Технология социально-культурной деятельности : учеб.-метод. пособие / Л. И. Козловская [и др.] ; М-во культуры Респ. Беларусь, Белорус. гос. ун-т культуры и искусств. – Минск : БГУКИ, 2014. – 206 с.